

blem, der i denne Forbindelse har været fremme ogsaa her, et Problem, der har Tidens Opmærksomhed i høj Grad, og som ogsaa var fremme paa Konferencen i Washington, hvor vi kommer fra, nemlig dette: et europæisk Toldforbund. Det skulde være det sidste, der kunde hjælpe. Lad mig nu straks sige, at jeg staar overordentlig sympatisk overfor Tanken om et europæisk Toldforbund, jeg staar det af andre Grunde, fordi det nemlig vilde samle Europa tættere om de økonomiske Problemer, det vilde udligne mangt og meget, som nu giver Anledning til Kiv og Strid politisk, det vilde i enhver Henseende være godt. Men een Ting vilde det ikke gøre, det, der er det eneste nødvendige, nemlig skaffe Europa som saadant flere Penge udefra. Jeg kan meget godt se, at en enkelt Stat i Europa maaske vilde vinde derved, ved at faa dette eller hint Erhverv koncentreret hos sig; men andre Stater indenfor Europa vilde saa tabe derved. Jeg kan ogsaa se, at der muligvis var noget at vinde for Europa som Helhed derved, at man kunde naa til en stærkere Koncentration af Produktionen i Europa end hidtil, altsaa en mere hensigtsmæssig Anbringelse af de produktive Kræfter end hidtil, men jeg tror ikke, det vilde opveje det Tab, der vilde blive lidt ved Omflytningen af den nuværende Produktion til Koncentrationsstedet; desuden har jo denne vældige Koncentration socialt uheldige Sider, som man heller ikke kan se bort fra.

Men selv om man nu indrømmer, at der maaske kunde ligge en materiel Fordel ogsaa i det, det, som er det nødvendige, nemlig at skaffe os flere Penge ude fra, det vilde ikke opnaas, og det er i første Linie det ene nødvendige. Det er nødvendigt af den ganske simple Grund, at vi er en Kulturkreds, og at Kultur er aldeles kolossal dyr, dyrere, end de allerfleste Mennesker aner, saa dyr for Europas Vedkommende, at vi f. Eks. før Krigen, for at opretholde vor Levefod, der jo endda efter manges Mening gjaldt for at være — og for manges Vedkommende ogsaa var — meget for lille, maatte afsætte Varer til udeneuropæiske Lande for 44 Milliarder Guldmærk, en enorm Sum paa den Tid, men det var nødvendigt. Der er i det hele et Forhold, man overser, naar man bedømmer Europas Stilling, dette, at

Europa ikke har levet paa sig selv. Lige saa lidt som nogen anden Kulturkreds før den europæiske har gjort det eller har kunnet gøre det, lige saa lidt har Europa været i Stand til at leve paa sig selv. Europa, som fra Naturens Haand er daarligst understyret af samtlige Økonomikredse, man kan pege paa, som er tættere befolket end nogen anden, og som havde en dyrere Kultur end tidligere Kulturkredse. Det er det, man overser, at vi ikke har haft nogen egen Kraft, som vi kunde drage de Midler fra, som var nødvendige for at underholde denne Kultur. Og hvorledes er Vanskeligheden derved ikke steget efter Krigen! Vore Udgifter er jo steget i en svimlende Grad dels til at erstatte de Milliardværdier, som er plaffet væk og brændt ned og ødelagt under Krigen, dels til at udrede de Masser af Millioner, der skal til, for at dog ikke de Mennesker, der er blevet tilbage, ramte af Krigen ogsaa ud af Muligheden for Erhverv, skal dø af Sult, og endelig som Følge af den Arbejdsløshed, som har bredt sig over Landene, til Dels som en direkte Følge af Krigen, men i meget vid Udstrækning paa Grund af den stedfundne Ændring i Europas konkrete Forhold, som jeg straks skal pege paa, og som Følge af Kravene om sociale Udgifter, som er steget ud over, hvad man i Længden vil kunne udrede. Alt dette tilsammen gør, at Udgifterne over hele Europa er steget ganske kolossalt, samtidig med at Indtægterne er gaaet tilbage, thi denne Afsætning af for 44 Milliarder, som vi havde før Krigen, den har vi ikke mere, og den kan vi ikke faa mere, medmindre vi erkender, hvor Vanskeligheden i vor Situation ligger, og tilpasser os efter den. Vil man pege paa den virkelige Sygdom, kan man ganske simpelt sige: Skaf Europa nye Markeder, og hundrede økonomiske og politiske Spørgsmaal, som danner Tvistemaal nu, saaledes at man er angst og bange for, at de hvert Øjeblik skal føre til Surdigheder, vil falde bort saa at sige af sig selv! Der er en overordentlig Forskel ikke alene paa Hestes, men ogsaa paa Menneskers Sindstilstand, efter som Krybben er tom eller fuld.

Og nu spørger jeg Dem: Hvad kan i saa Henseende et europæisk Toldforbund hjælpe? Hvad kan det nytte? Det skaffer os jo ikke en Smule mere ind udefra, hvis